

TERVE KUNTA -VERKOSTO, TOIMINTASUUNNITELMA 2005–2008

Hyväksytty Porin verkostokokouksessa 29.11.2005 (päivitetty Keravan verkostokokouksessa 14.12.2006)

1 Terve Kunta -verkoston tavoitteet ja toiminta-ajatus

Terve Kunta -verkoston toiminnan tavoitteena on väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä sairauksien ehkäisy. Tavoitteeseen pyritään kehittämällä verkostokuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategista johtamista, toimintamuotoja ja toiminnan arviointia sekä tuottamalla ja välittämällä kokemuksellista tietoa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen mahdollisuuksista, keinoista ja työtavoista kuntien ja seutukuntien välillä, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti WHO:n kansallisissa verkostoissa.

Verkosto toteuttaa toiminnassaan Terveys 2015- kansanterveysohjelman ja WHO:n Kansallisten verkostojen tavoitteita (WHO Network of European National Healthy Cities Networks: 2005–2007 Strategy and Action Plan) sekä Ottawa Charterista 1981 mukaeltuja toimintalinjoja, joita ovat:

1. Terveyttä ja hyvinvointia edistävän toimintapolitiikan rakentaminen
2. Terveyttä ja hyvinvointia edistävien ympäristöjen aikaansaaminen
3. Terveyttä ja hyvinvointia edistävän yhteisöllisyyden ja osallistumisen vahvistaminen
4. Henkilökohtaisten tietojen, taitojen ja toimintamallien vahvistaminen
5. Palveluiden kehittäminen terveyttä ja hyvinvointia edistäviksi
6. Terveyden ja hyvinvoinnin seuranta ja arviointi

Verkostotoiminnan hyötyinä kunnat saavat **vertaistukea** toisilta kunnilta, valtakunnallista **asiantuntijatukea** mm. sosiaali- ja terveysministeriöstä, Stakesista, Kansanterveyslaitokselta ja Työterveyslaitokselta sekä valtakunnallista ja kansainvälistä **koulutusta** mm. WHO:n verkostosta. Verkosto saa **taloudellista tukea** kansallisen verkoston toimintaan mm. Terve Kunta -päivien ja kansallisten koulutusten toteuttamiseen, koordinaattorin palkkaukseen ja rahoitusta kuntien kehittämishankkeisiin mm. STM:n terveyden edistämisen määrärahoista. Verkosto tuottaa myös **informaatiota** terveystieteelliseen valmisteluun ja päätöksentekoon ja saa ennakkoinformaatiota merkittävistä terveystieteellisistä hankkeista / uudistuksista mm. toimimalla uudistusten arvioitsijoina/kokeilijoina.

2 Verkoston toiminnan painoalueet

Yleiset:

- Terveys 2015 -ohjelman toimeenpano kunnissa / alueilla
- Hyvinvointia ja terveyttä edistävien työmuotojen, strategioiden ja johtamisen kehittäminen ja arviointi
- WHO:n Healthy Cities -kansallisten verkostojen yhteistyö yhdessä Suomen kansallisten verkostojen (mm. Suomen Terveyttä edistävät Sairaalat -verkosto) kanssa

Erityiset:

- Terveyserojen kaventamisen (Terveys 2015)
- Hyvinvointikertomuksen valmistelu ja käyttöön ottaminen
- Terveyden edistämisen laatusuosituksen valmisteluun osallistuminen ja pilotointi sekä käyttöönotto
- Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi (TVA, SVA; IVA)
- Terveyttä edistävä yhdyskuntasuunnittelu
- Terve ikääntyminen
- Terveystieteellisen edistäminen

3 Toimintasuunnitelma

*Painoalueet

Verkostokunnat toteuttavat toiminnassaan Terveys 2015-ohjelman tavoitteita. Erityisissä painoalueissa mainituista teemoista kunnat valitsevat ne, joiden työskentelyyn osallistuvat kuluvan toimikauden aikana. Kutakin teemaa koskevat yksityiskohtaisemmat toimintasuunnitelmat valmistellaan erillisinä teemaryhmissä. Kunkin kunnan tulee sitoutua jonkun teemaryhmän työskentelyyn. Ryhmien koordinaattorit sovitaan verkostokokouksessa. Stakes / KTL / TTL nimeää asiantuntijan kunkin teemaryhmän tueksi.

Hyvinvointikertomus laaditaan *työvälineeksi kunnan johdolle* kuntastrategian laatimista varten vähintään kerran valtuustokaudessa. Hyvinvointikertomuksessa ja kuntastrategiassa otetaan huomioon **Terveys 2015-kansanterveysohjelman tavoitteet**. Erityistä huomiota kiinnitetään väestöryhmien välisten terveyserojen seurantaan ja erojen kaventamistoimenpiteisiin toimikauden aikana. Tätä kehittämistyötä tehdään yhdessä alan asiantuntijoiden kanssa (TEROKA-hanke = Sosioekonomisten **terveyserojen kaventaminen** -hanke, jossa toimijoina ovat KTL, TTL ja Stakes). Suunnitelmakauden loppupuolella terveyserotyössä painottuvat väestön terveyseroja kuvaavien indikaattoreiden sisällyttäminen kunnan hyvinvointi-indikaattoreihin, terveyserojen kirjaaminen hyvinvointikertomukseen ja toimintasuunnitelman laatiminen erojen kaventamiseksi.

WHO:n Healthy Cities -verkoston yhteisten teemojen (**ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi, terve ikääntyminen, terveysliikunnan edistäminen ja terveyttä edistävä kaupunkisuunnittelu**) osalta työskentelyä jatketaan / käynnistetään teemaryhmissä ja teemakohtaisissa työkokouksissa. Teemaryhmien edustaja(t) osallistuu WHO:n organisoimiin teemaryhmittäisiin koulutuksiin ja kokouksiin. WHO pitää tärkeänä myös terveyden edistämiseen kohdistuvaa **tiedottamista** (working with media), kansallisten verkostojen **yhteistyötä** kunkin maan **ministeriön kanssa** sekä verkoston toiminnan **arviointia**. Nämä teemat sisällytetään myös Suomen verkoston toimintaan.

Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointia (IVA) on jo aloitettu verkostokunnissa. Tällä toimikaudella keskitytään ennakoarvioinnin sisällyttämiseen kunnallisessa päätöksenteossa. Tässä hyödynnetään KHS-ryhmässä kehitettyä lautakuntamallia, joka otetaan käyttöön Terve Kunta -verkoston kunnissa. Näkökulmaksi vaikutusten ennakoarvioinnissa valitaan väestöryhmien terveyserojen huomioiminen tai terve ikääntyminen. Mallin käytöstä järjestetään koulutusta kuntien yhdyshenkilöille, ja mallin sopivuutta arvioidaan kokeilu vuoden jälkeen yhdessä IVA-asiantuntijoiden ja verkoston kuntien kanssa. Verkostokuntien luottamushenkilöjohdon erityisenä roolina on edellyttää terveysvaikutusten ja sosiaalisten vaikutusten arviointi merkittäviin kunnanhallituksen ja lautakuntien päätöksiin. Sisältönä voi olla esim. toimenpiteen / suunnitelman vaikutus sosioekonomisiin terveyseroihin kunnassa. Tavoitteena on kasvattaa alueellista osaamista vaikutuksia ennakoivien menetelmien hallinnassa. Jatkossa verkostokunnat voivat toimia paikallisina asiantuntijoina vaikutusten arviointia koskevissa koulutustilaisuuksissa ja muiden kuntien pilottihankkeissa.

Verkostokunnat ottavat **terveyden edistämisen laatusuosituksen** käyttöön pilotointivaiheen jälkeen.

*Viestintä

Kunnat laativat **Terve Kunta -kotisivut** kunnan / seutukunnan kotisivulle.

Verkoston **kansallisesta toiminnasta** raportoidaan Stakesin ylläpitämällä **Terve Kunta-verkoston kotisivuilla** <http://www.stakes.fi/hyvinvointi/ted/tkverkosto>

Verkoston sivuilta on yhteys Kansanterveysohjelman kotisivuille www.terveys2015.fi Kansainvälistä viestintää kunnat toteuttavat esittämällä hankkeita ja hyviä käytäntöjä WHO:n virtuaalinäyttelyssä. Verkoston viestintäsuunnitelmaa tarkennetaan vuoden 2007 lähtien.

Verkostokunnat ideoivat **Terve Kunta -päiviä** kuntanäkökulmasta ja esittelevät niillä kehittämishankkeitaan. Tiedottamiseen liittyvistä teemoista järjestetään koulutusta Terve Kunta-verkoston jäsenille toimintasuunnitelman mukaisesti. Viestintäsuunnitelmaa tarkennetaan vuodesta 2007 alkaen. Viestinnässä huomioidaan erityisesti Paras-hanke ja terveyden edistämisen sisällyttäminen kuntien palvelurakennemuutoksiin.

***WHO:n Healthy Cities kansallisten verkostojen yhteistyö**

Verkosto jatkaa toimintaansa WHO:n Euroopan kansallisten verkostojen jäsenenä. Sen nykyisen toimikauden kehittämisaalueita ovat terveyttä edistävä kaupunkisuunnittelu (**Healthy Urban Planning**), terveysvaikutusten arviointi (**Health Impact Assessment**), terve ikääntyminen (**Healthy Ageing**) ja terveysliikunnan edistäminen (**Active Living / Physical Activity**). Terve Kunta -verkosto toteuttaa WHO:n tavoitteita toiminnassaan. **Pohjoismaiden verkostojen ja Itämeren alueen verkoston** kanssa tiivistetään yhteistyötä. Yhteistyöalueita ovat kuntien hyvinvointikertomusten laadinta (Health Profiles) ja paikallisten terveysvaikutusten arviointimallien kehittäminen (Health Impact Assessment).

***Arviointi**

Verkostokunnat arvioivat toimintaa verkostokokouksissa ja vuosittaisissa toimintakertomuksissa. Verkoston toiminnan laajempi arviointi toteutetaan toimikauden päättyessä erikseen laadittavan arviointisuunnitelman mukaisesti. Verkoston kunnat osallistuvat vuoden 2007 kunnanjohtajakyselyyn.

4 Terve Kunta -verkoston organisaatio

Terve Kunta -verkostoon kuuluvat 14.12.2006 seuraavat kunnat: Jyväskylä, Kerava, Kittilä, Kolari, Kuopio, Pori, Tampere, Turku, Utajärvi, Lappajärvi ja Vantaa sekä seutukunnista Oulunkaari ja Järviseuu ja Kainuun maakunta. Verkostoa laajennetaan vuosittain ja se on avoin verkoston kriteerit täyttävälle uusille kunnille, kuntayhtymille ja seutukunnille.

Verkoston johtoryhmä nimetään toimikaudeksi. Sen muodostavat edustajat WHO:n Healthy Cities - verkostokaupungeista (Turku ja Kuopio), seutukuntien edustaja (Oulunkaari, Utajärvi koordinaattorikuntana), luottamushenkilöjäsen (Vantaa) sekä Kuntaliiton (Ritva Larjoma) ja Stakesin edustajat (Kerttu Perttilä). Koordinaattori (Seija Muurinen) ja johtoryhmän sihteeri, vuonna 2005, (Sari Kautto) toimivat Stakesissa. Sosiaali- ja terveysministeriön edustaja on oikeutettu osallistumaan johtoryhmän kokouksiin.

Johtoryhmän tehtävänä on valmistella verkoston toimintaan liittyvät asiat. Johtoryhmä kokoontuu 2 - 3 kertaa vuodessa. Verkoston päättävä elin on verkostokokous, joka kokoontuu kaksi kertaa vuodessa. Verkoston vuosittaiset toimintaraportit valmistellaan kevätkokoukseen. Kauden toimintasuunnitelma hyväksytään syyskokouksessa 2005. Toimintaa tarkennetaan vuosittaisissa työsuunnitelmissa.

Kunnassa / seutukunnassa toimintaa koordinoi yhdyshenkilö, joka työskentelee kunta- / seutukuntakohtaisen, monisektorisen yhteistyöryhmän kanssa. Luottamushenkilöjohtoa edustaa kunnan / seutukunnan nimeämä poliitikko.

5 Rahoitus

Jokainen kunta varaa omaan talousarvioonsa verkoston toimintasuunnitelman mukaisesti käyttörahaa verkostossa toimimista varten (koordinaattori, toimistohenkilö, matkakulut kansallisiin kokouksiin, WHO:n teemaryhmien kokouksiin, kokousjärjestelyihin varautuminen). Kansalliset kokoukset kiertävät verkostokunnissa. Verkosto maksaa vuosittain 1000 dollarin maksun WHO:lle Newsletter'in ym. materiaalin tuottamisesta. Se rahoitetaan STM:n kansainvälisen toiminnan määrärahoista. Verkoston toimintaan liittyviin käyttökustannuksiin (johtoryhmän kokoukset, koordinaattorin matkakustannukset, WHO:n kokoukset) haetaan rahoitusta sosiaali- ja terveysministeriön terveyden edistämisen määrärahoista. Stakes maksaa verkoston koordinaattorin palkkakustannukset.

TERVE KUNTA -VERKOSTON TYÖSUUNNITELMA PÄÄPIIRTEISSÄÄN 2005–2008 (Tarkemmat teemakohtaiset työsuunnitelmat valmistellaan erillisinä vuosien 2005–2007 aikana)				
	2005	2006	2007	2008
Terveys 2015 ohjelman toimeenpano *Toimeenpanosuunnitelma (kuntastrategiaan / hv-strategiaan sisällytettyinä) *Terveyserojen kaventaminen	Tilannekuvaus näkyviin HV-kertomuksessa kunkin tavoitteen osalta	Suunnitelma kunkin tavoitteen toteuttamiseksi Kirjataan erot näkyviin hv-kertomukseen Toimintasuunnitelma erojen kaventamiseksi	Toimenpiteet Terveyseroja kuvaavien indikaattoreiden sisällyttäminen kunnan hyvinvointi-indikaattoreihin, terveyserojen kirjaaminen hv-kertomukseen, toimintasuunnitelman laatiminen erojen kaventamiseksi	Arviointi tavoitteiden toteutumisen kehityksestä ko. valtuustokaudella Terveyseroja kuvaavien indikaattoreiden sisällyttäminen kunnan hyvinvointi-indikaattoreihin, terveyserojen kirjaaminen hv-kertomukseen, toimintasuunnitelman laatiminen erojen kaventamiseksi
Hyvinvointikertomuksen laatiminen	*Kirjataan terveyserot hyvinvointikertomukseen *Terveys 2015 - tavoitteiden tilanne kunnassa (Terveys 2015 - indikaattorit käyttöön)	Kevyt päivitys	Kevyt päivitys	Päivitys uudelle valtuustolle esitettäväksi hv- / kuntastrategian pohjaksi
Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi IVA, TVA, SVA (Health Impact Assessment)		*Päätösten vaikutusten ennakoarviointi käyttöön (lautakunat/-t, kunnanhallitus tai -valtuusto) *Teemaryhmät Suomessa *Edustaja WHO:n teemaryhmässä	Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi: lautakuntamallin käyttöönotto vähintään yhden lautakunnan työskentelyssä (näkökulmana väestön terveyserojen huomioiminen tai terve ikääntyminen)	Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi: lautakuntatyöskentelyn arviointi ja johtopäätökset / toimintamallin tarkentamien jatkotyöskentelylle
Terveyttä edistävä yhdyskuntasuunnittelu (Healthy Urban		*Toimintasuunnitelman laatiminen *Teemaryhmät Suomessa *Edustaja WHO:n	Toimintasuunnitelman toteuttaminen, mallin luominen (terveyden	Mallin levitys kunnille

Planning)		teemaryhmässä	edistämisen laatusuosituksen konkretisointi).	
Terveyttä edistävä liikunta / aktiivinen elämä (Active Living / Physical Activity)		*Toimintasuunnitelman laatiminen *Teemaryhmät Suomessa *Edustaja WHO:n teemaryhmässä	Toimintasuunnitelman toteuttaminen, mallin luominen (terveyden edistämisen laatusuosituksen konkretisointi).	Mallin levitys kunnille
Terve ikääntyminen (Healthy Ageing)		*Toimintasuunnitelman laatiminen *Teemaryhmät Suomessa *Edustaja WHO:n teemaryhmässä	Toimintasuunnitelman toteuttaminen, mallin luominen (terveyden edistämisen laatusuosituksen konkretisointi).	Mallin levitys kunnille
TE-laatusuosituksen pilotointi		Pilotoidaan laatusuositus kunnassa	Laatusuosituksen toimeenpano kunnissa	Laatusuosituksen toimeenpano kunnissa
Media (Working with Media)		*Yhteinen tiedotuskoulutus *Tiedotustapaukset	Viestintäsuunnitelman tarkentaminen (kunnan sisäinen ja ulkoinen, projektin sisäinen ja ulkoinen)	
Viestintä	Terve Kunta-päivät *Kuntien esittely *Päivien valmisteluun osallistuminen	Jatkuu	Jatkuu WHO:n virtuaalinäyttelyn hyödyntäminen	Jatkuu WHO:n virtuaalinäyttelyn hyödyntäminen
Nettisivut *Stakes: verkoston yhteinen *Kuntien omat sivut	Sivujen päivitys Sivujen päivitys Uusien kuntien/ seutukuntien sivujen luominen	Jatkuvaa	Jatkuvaa	Jatkuvaa
Verkostoyhteistyö *WHO:n Healthy Cities -kansalliset verkostot	Osallistuminen kansallisten verkostojen toimintaan ja kokouksiin, raportointi ja arviointi WHO:lle Edustajat	Jatkuu Jatkuu	Jatkuu Jatkuu	Jatkuu Jatkuu

	teemaryhmien kokouksissa Yhteistyömahdollisuuksien kartoittaminen esim. terveyserojen kaventamishankkeessa			
*Suomen Terveyttä Edistävät Sairaalat -verkosto				
Toiminnan arviointi / evaluointi Kunnittain *Kunnat Verkostona *WHO, Stakes ja kunnat	Työkokouksissa Vuosittaisissa toimintakertomuksissa	Jatkuu Terve Kunta -verkoston kriteerien toteutumisen arviointi kyselynä verkostokunnille	Jatkuu WHO:n arviointisuunnitelman laadintaan osallistuminen Kunnanjohtajakyselyyn osallistuminen	Jatkuu Verkosto-toiminnan arviointi (WHO/MARI, kunnanjohtajakyselyn tulokset) ja raportointi Arviointitulosten kokoaminen seuraavan kauden suunnittelua varten
Työkokoukset	5.10.05, Helsinki perehdytysseminaari 29.-30.11.05, Pori työkokous ja syyskokous	4.-5.4.06, Helsinki 10-vuotisseminaari ja verkoston kevätkokous 14.12.06, Kerava työkokous ja syyskokous Teemaryhmät	Johtoryhmän kokoukset Helsinki, verkostokokous ja työkokous, 27.–28.3. Kittilä, verkostokokous ja työkokous, 25.–26.10. Alajaostojen kokoukset	Johtoryhmän kokoukset Helsinki, verkostokokous ja työkokous, kevät Kunta x verkostokokous ja työkokous, syksy Seminaareja alajaostojen toiminnan tuloksista ja hyvistä käytännöistä Arviointiseminaari
Koulutukset	*Yhteiskoulutukset TEJO-hankkeen kanssa *Yhteiskoulutukset TEROKA-hankkeen kanssa	*Luottamushenkilöjohdon koulutukset (IVA, kansanterveysohjelma, terveyden determinantit, monisektorinen	Kunnat hyödyntävät virtuaaliopintoja (www.amk.fi)	Kunnat hyödyntävät virtuaaliopintoja (www.amk.fi)

		<p>lähestymistapa, säännöllinen hv-politiikan arviointi kunnassa terveyden determinanttien kautta)</p> <p>*Viestintä/media-koulutus</p> <p>*Yhteiskoulutukset TEJO-hankkeen kanssa</p> <p>*Yhteiskoulutukset TEROKA-hankkeen kanssa</p> <p>*Yhteiskoulutukset teema-ryhmissä ja WHO:n ryhmissä</p>	<p>*Yhteiskoulutukset TEJO-hankkeen kanssa</p> <p>*Yhteiskoulutukset TEROKA-hankkeen kanssa</p> <p>*Yhteiskoulutukset teema-ryhmissä ja WHO:n ryhmissä</p> <p>*Terveys 2015-ohjelmaan liittyvät koulutukset</p>	Jatkuu
--	--	--	---	--------